

Svenska kyrkans överklagandenämnd

Beslut 12/2020		S DA 1 (8)
Uppsala	DATUM 2020-05-18	DNR ÖN 2020/03

PARTER

KLAGANDE

Ombud: Advokaten Andreas Stenkar Karlgren, Lilla Strandgatan 19, 261 31 Landskrona

MOTPART

Domkapitlet i Luleå stift, Box 942, 971 28 Luleå

ÖVERKLAGAT BESLUT

Domkapitlet i Luleå stifts beslut i den 19 december 2019,
i ärende Dnr S 2019-0720, se bilaga A

SAKEN

Obehörighet att utöva kyrkans vinningstjänst.

ÖVERKLAGANDENÄMNDENS BESLUT

Överklagandenämnden upphäver domkapitlets beslut.

YRKANDE M.M.

Domkapitlet beslutade den 19 december 2019 att med stöd av 31 kap. 12 § kyrkoordningen förklara EFS-prästen [REDACTED] obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst, se bilaga A.

[REDACTED] har överklagat domkapitlets beslut och yrkat att beslutet i första hand ska undanröjas och ärendet återförvisas till domkapitlet för erforderlig handläggning. I andra hand har hon yrkats att beslutet upphävs.

Domkapitlet har bestritt [REDACTED] yrkanden om återförvisning och upphävande i dess helhet.

Överklagandenämnden har avslagit en begäran från [REDACTED] om att verkställighetsförbud skulle meddelas, beslut 02-2020. Vidare har Överklagandenämnden avslagit [REDACTED] begäran om att få höra ett vittne i ärendet, beslut 06-2020.

[REDACTED] har till stöd för överklagandet anfört bl.a. följande.

I gärningsbeskrivningen anklagas [REDACTED] för att ha brutit mot sina prästvigningslöften genom att i sin undervisning inte redogöra för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära avseende frågan om att dels inte redogöra för Svenska kyrkans uppfattning kring homosexuell läggning och dels genom att förneka evolutionsteorin. I sitt avgörande har man hållit henne ansvarig för två olika ämbetsbrottsmoment. Dels har man hållit henne ansvarig för att ha brutit mot de löften hon har givit vid vigningen (jfr. 31 kap. 12 § första stycket 1 kyrkoordningen). Dels har man också hållit henne ansvarig för att allvarligt ha skadat det anseende en präst bör ha (jfr. 31 kap. 12 § första stycket 4 kyrkoordningen). Den senare anklagelsen finns först omnämnd i beslutet. [REDACTED] har inte beretts möjlighet att få yttra sig över detta eller avge en inställning till den anklagelsen. Domkapitlet har haft möjlighet att framställa anklagelsen om att [REDACTED] allvarligt har skadat det anseende som en präst bör ha. Detta har inte skett. Att det hade varit möjligt att i detalj formulera en sådan anklagelse framgår av utformningen av domkapitlets beslut. Förfarandet hos domkapitlet har därmed varit felaktigt.

De dokument som av domkapitlet lagts till grund för bedömning av frågan om [REDACTED] brutit mot sina vigningslöften utgör inte sådana rättsregler eller normer som kan göras gällande mot en präst när det kommer an på frågan om man i läromässigt hänseende har brutit mot sina prästvignings-löften. Dokumenten är inte den sortens lärodokument som avses i 1 kap. 1 § kyrkoordningen. Det strider således mot legalitetsprincipen att lägga codex ethicus, biskopsbrev, samtalsdokument och kyrkostyrelsens yttranden och liknande skrivelser till grund för beslut i ärendet. Detta är ett allvarligt fel i den materiella rättstillämpningen.

Det ska noteras att anmälaren som är anhörig till en involverad person är medarbetare vid stiftet och föredragande i flera andra ärenden vid samma sammanträde i domkapitlet. Ytterligare anställda vid stiftet är föräldrar till konfirmanderna. Dessa omständigheter är sådana att de rubbar förtroendet för domkapitlets oberoende prövning av ärendet.

[REDACTED] är prästvigd för tjänst i Evangeliska fosterlandsstiftelsen (EFS). Enligt Svenska kyrkans avtal med EFS ska yttrande från EFS styrelse alltid inhämtas i obehörighetsärenden avseende personer vigda för tjänst inom EFS. Något sådant yttrande har inte inhämtats av domkapitlet.

Felen i handläggningen är en brist domkapitlets avgörande som med hänsyn till instansordningens princip inte läkas hos Överklagandenämnden. Med hänsyn härtill ska domkapitlets beslut undanröjas och ärendet återförvisas till domkapitlet för erforderlig handläggning.

[REDACTED] förnekar att hon brutit mot vigningslöftena. Hennes undervisning har för-medlat Guds ord rent och klart på det sätt som bekännelseskriterierna vittnar om. Hon har inte allvarligt skadat det anseende en präst bör ha. Hon har inte fördömt homosexuella personer eller homosexuell orientering. Hon har tagit avstånd från homosexuellt samliv – dvs. sexuellt utlevda handlingar – som

följer av denna orientering. Detta har skett i samband med en konfirmandlektion efter att hon fått frågor om detta av konfirmanderna. Det måste tas i beaktande att hon var oförberedd på att frågan skulle lyftas och att det – med hänsyn till denna bristande förberedelse — alltid är svårt att hantera ett samtal utan att någon riskerar att uppleva det som sägs som kränkande. Hon har efter bästa förmåga försökt hantera detta både i undervisningssituationen och genom samtal i efterhand. Hon har understrukit Guds kärlek till människorna och omsorg om alla människor.

Vad man lägger [REDACTED] till last är att hon gett uttryck för en viss läroövertygelse. Om denna är förenlig med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära är det inget brott mot vigningslöftena. Att sakligt och i ett relevant sammanhang uttala sådana läroståndpunkter kan aldrig i sig utgöra ett brott mot kyrkoordningen oavsett om det medför att åhöraren tar anstöt. Inte heller kan det anses skada det anseende en präst bör ha. Den principiella uppfattningen att präster inte är bundna vid bekännelsens bokstav utan till evangelium är en fast princip i Svenska kyrkans rättsordning.

Det är inte möjligt att hitta en enhetlig vetenskapssyn i Svenska kyrkans lärodokument. [REDACTED] har inte tagit avstånd från naturvetenskapen genom sitt sätt att uttrycka sig. Hon har endast framhållit människans unika ställning i relation till Gud. [REDACTED] undervisning om skapelsen får förstås så att den ger uttryck för att den rent vetenskapligt materiella evolutionsteorin inte är fullt ut förenlig med Svenska kyrkans lära. Hon har inte fördömt vetenskapens synsätt.

Förutsättningen för att man ska kunna lägga andra uppgifter än de som [REDACTED] lämnat till grund för talan är att dessa är sådana att hon är överbevisad bortom rimligt tvivel att det gått till såsom det läggs henne till last. Det sätt på vilket förhören med konfirmanderna har genomförts på och redovisats på lämnar sammantaget stort utrymme för att konfirmanderna kan ha missförstått [REDACTED] eller ha tolkat henne felaktigt och att deras tolkningar påverkats av samtal med andra konfirmander och föräldrar samt den uppmärksamhet som ärendet fått i media. Med hänsyn till de bevisbörderegler som gäller ska [REDACTED] uppgifter läggas till grund för bedömningen av ärendet. Hennes uppgifter vinner stöd av bl.a. xxxx xxxxxxxx uppgifter.

Det finns tydlig normhierarki inom Svenska kyrkans rättsordning. Kyrkorätten är underställd Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Bekännelsen är den överordnade rättskällan i Svenska kyrkan. Kyrkoordningen ska bara tillämpas i den del som den inte strider mot de överordnade rättskällorna. Beträffande relationen mellan "*andra av Svenska kyrkan antagna dokument*" och givna vigningslöften har i förarbetena framhållits att sådana dokument inte kan återopas vid prövning av om en präst eller biskop i läromässigt hänseende har brutit mot avlagda vigningslöften.

I Svenska kyrkans finns det två lärouttåg angående utlevd homosexualitet och frågan om samkönade äktenskap. Det finns inga lärodokument som är förpliktigande vid prövning av om en präst brutit mot sina vigningslöften angående lydnad mot läran som bejakar den ståndpunkt som domkapitlet menar är Svenska kyrkans.

Kyrkomötets beslut 2009 och 2005 följer som konsekvenser av varandra och ytterst sett grundar de sig i kyrkomötets beslut 1995 att bejaka homosexuella relationer. Mot bakgrund av förarbetena får man dra slutsatsen att Kyrkomötesbeslutet från 2005 har en annan innebörd än domkapitlet ger det och ger uttryck för att det råder en läropluralitet i synen på samkönade äktenskap och relationer. Kyrkomötesbeslutet avser en förpliktelse för Svenska kyrkan som helhet och inte för varje enskild präst.

Skulle man finna att [REDACTED] i sitt bemötande av konfirmanderna agerat felaktigt eller klandervärt skapar detta en betydande osäkerhet kring undervisningen av ungdomar. Det strider mot varje erfarenhet av arbete med ungdomar att belägga pedagogiska misslyckanden med den sortens disciplinansvar som nu är frågan om. Det kommer med nödvändighet skada den pedagogiska miljön i undervisningen. Under alla omständigheter är påföljden för ingripande i jämförelse med liknande fall i praxis däribland (jfr. bl.a. ÖN 2014/32).

Domkapitlet har yttrat bl.a. följande.

Domkapitlet bedömer att det aldrig varit otydligt vad i [REDACTED] agerande som varit föremål för prövning. [REDACTED] har beretts tillfälle att yttra sig över utredningens alla delar och att ange sin inställning till anklagelserna. Domkapitlet har visserligen inte preciserat att [REDACTED] i avsevärd mån har skadat det anseende en präst bör ha förrän i sitt slutliga beslut, annat än genom den tidiga hänvisningen till att det rört sig om ett tillsynsärende i enlighet med 31 kap. 12 § kyrko-ordningen. Domkapitlet har inte prövat något annat händelseförlopp eller agerande från [REDACTED] sida än det hon tydligt beretts tillfälle att yttra sig över, vilket innebär att domkapitlet inte varit förhindrat att pröva hennes agerande mot samtliga punkter i 31 kap. 12 § kyrkoordningen. Beslutet grundas på en sammantagen bedömning av hennes uttalanden och ageranden. Formuleringarna står för en sammanfattande bedömning av hennes olämplighet i ljuset av de starka reaktioner som konfirmanderna och deras föräldrar uppvisat. I deras ögon har såväl [REDACTED] eget som Svenska kyrkans anseende allvarligt skadats.

Den obehörigförklaring som gjorts handlar inte om huruvida [REDACTED] i läromässigt avseende brutit mot sina prästvigningslöften. Beslutet grundas istället på att hon brutit mot vigningslöftet att följa Svenska kyrkans ordning genom att i konfirmationsundervisningen formulera sig så att konfirmanderna uppfattat att hon uttryckt fördömande mot och skuldbeläggning av homosexuella. Detta står i direkt strid med 2005 års kyrkomötesbeslut som bland annat säger att "*Det är uteslutet att fördöma den homosexuella personen eller att skuldbelägga den homosexuella orienteringen. Kyrkan skall aktivt motverka diskriminering av personer på grund av sexuell orientering. Svenska kyrkan bör inte sanktionera eller driva en organiserad verksamhet i syfte att 'bota' homosexuella från deras läggning*". Det är domkapitlets uppfattning att konfirmandernas samlade utsagor styrker bedömningen av vad [REDACTED] sagt. Dessutom har [REDACTED] genom att inte redovisa Svenska kyrkans hållning i frågan varit osolidarisk i relation till den kyrka i vilken hon är prästvigd.

Domkapitlet har använt uttrycket *Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära* som ett sätt att uttrycka att [REDACTED] i sin undervisning inte har redovisat Svenska kyrkans huvudlinje i fråga om homosexualitet och evolution, utan enbart för sin egen uppfattning i dessa frågor. Domkapitlets beslut berör frågan om vad konfirmandundervisning är. Enligt kyrkoordningen ska konfirmation innefatta dopundervisning och dopundervisning består av undervisning i *Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära*. Det betyder att konfirmander och deras föräldrar ska kunna känna sig trygga i att konfirmanderna genom konfirmationsundervisningen ska få kunskap i hur Svenska kyrkan har ställt sig i olika trosfrågor. Det kan gälla barndop, luthersk nattvardsteologi eller hållning kring homosexualitet etc. Den enskilde prästen behöver vilja och kunna beskriva detta. På fråga om var den själv står får prästen naturligtvis uttrycka det, vilket domkapitlet också framhållit i beslutet, även om dennes personliga hållning är att vara tveksam till Svenska kyrkans beslut. Genom sitt sätt att vara behöver prästen samtidigt visa att den, trots eventuell avvikande åsikt, är lojal till den kyrka som vigt den till präst.

[REDACTED] har också anfört att en av anmälarna är anställd vid stiftskansliet i Luleå samt att också andra anställda inom stiftets församlingar och pastorat är föräldrar till konfirmanderna ifråga, vilket domkapitlet kan bekräfta. Det stämmer också att den av anmälarna som är stiftsanställd var föredragande vid domkapitlets sammanträde den 12 december 2020, men då i ärenden rörande församlingsinstruktioner. Denna person har däremot varken deltagit i beredningen av här aktuellt ärende eller närvarat under dess behandling vid domkapitelssammanträdet.

Domkapitlets ordförande har under ärendets handläggning haft dialog med Henrik Näslund, regional missionsledare för EFS Norrbotten, samt Kerstin Oderhem, missionsföreståndare för EFS, vilket innebär att EFS haft god insyn i ärendet och dess handläggning.

Ärendet handlar inte om prästens läruppfattning, utan om det pastoralt olämpliga sätt på vilket denna uttryckts inför konfirmanderna, vilket ledde till att en av dem tog så illa vid sig att hon lämnade lägret. Domkapitlet menar att varje konfirmandlärare måste vara beredd att möta konfirmandernas frågor gällande samlevnad och sexualitet på ett ansvarsfullt sätt, oavsett om detta utgör ett ordinarie

moment i undervisningsplaneringen eller ej.

██████████ tolkning av begreppet "fördöma" i 2005 års kyrkomötesbeslut är orimligt snäv. Domkapitlet påminner slutligen om att påföljden valts utifrån en bedömning av ██████████ vilja och förmåga att ändra sitt beteende. Denna bedömning baserades på den redogörelse för sin hållning som hon gav i domkapitlets utredning.

██████████ ageranden och uttalanden är av så pass allvarlig grad att domkapitlets beslut får anses väl avvägt. Domkapitlets beslut bör inte ändras. Det har inte förekommit något sådant fel i domkapitlets hantering att ärendet ska återförvisas.

Överklagandenämnden har hållit muntlig förhandling i ärendet där båda parter har varit närvarande. ██████████ som först i Överklagandenämnden biträtts av ett juridiskt ombud, har därvid muntligen väsentligen bekräftat det hon anfört skriftligen.

██████████ har också åberopat en skriftlig utsaga av xxxx xxxxxxxx.

SKÄL FÖR ÖVERKLAGANDENÄMNDENS BESLUT

Överklagandenämnden inleder med att pröva om det har förekommit något fel i domkapitlets handläggning eller i övrigt som bör föranleda att domkapitlets beslut ska undanröjas och ärendet återförvisas till domkapitlet.

Domkapitlet har lagt ██████████ till last att hon brutit mot sina vigningslöften genom vissa uttalanden om samkönade relationer och hbtq-frågor samt om skapelsen och evolutionsteorin, dvs. domkapitlet har angett att det ska ske en prövning av hennes uttalanden mot bestämmelsen i den första punkten i 31 kap. 12 § kyrkoordningen. I beslutet har domkapitlet därefter prövat om ██████████ uttalanden inneburit såväl ett brott mot hennes vigningslöften som att de i avsevärd mån skadat det anseende en präst bör, dvs. domkapitlet har prövat hennes uttalanden även mot fjärde punkten i den angivna bestämmelsen. Detta måste anses utgöra ett fel i domkapitlets handläggning. Felet är dock – med hänsyn till att det rör sig om samma uttalanden och ██████████ fått möjlighet att försvara sig även i den delen i nämnden – vid en helhetsbedömning inte sådant att det bör föranleda en återförvisning av ärendet.

Det förhållandet att domkapitlet vid sin prövning lagt stor vikt vid innehållet i bl.a. Biskopsbrevet om vigningstjänsten och stiftets Codex Ethicus utgör inte ett handläggningsfel. Såvitt kan utläsas av domkapitlets beslut har domkapitlet prövat ██████████ uttalanden mot hennes vigningslöfte att följa kyrkans ordning.

Överklagandenämnden anser inte att det som ██████████ anfört om att anhöriga till vissa av konfirmanderna är anställda i stiftet m.m. visar att det förekommit jäv vid domkapitlets handläggning av ärendet.

I ärendet finns numera ett yttrande från EFS styrelse.

De förhör som hållits har dokumenterats på ett acceptabelt sätt. Några inspelningar från förhören har dock inte överlämnats till nämnden tillsammans med övriga handlingar i ärendet (jfr. 58 kap. 7 § kyrkoordningen) och inte heller åberopats som bevis i ärendet.

Sammanfattningsvis anser Överklagandenämnden att det inte förekommit något sådant fel vid domkapitlets handläggning av ärendet att det finns anledning att undanröja domkapitlets beslut.

Överklagandenämnden övergår nu till att pröva ärendet i sak.

Domkapitlet har funnit utrett att [REDACTED] har redogjort enbart för sin åsikt och sin syn på samkönade relationer och hbtq-frågor samt brustit i sin skyldighet att företräda Svenska kyrkan och undervisa om dess tro, bekännelse och lära, i vilket ingår att redogöra för Svenska kyrkans ställningstaganden och beslut på området. Vidare har domkapitlet funnit att [REDACTED] förnekat evolutionsteorin och inte heller i den frågan undervisat i Svenska kyrkans hållning.

[REDACTED] har hörts inför Överklagandenämnden och gett en något mer nyanserad bild av vad som sagts än vad som framgår av domkapitlets beslut. Inför nämnden har hon bl.a. berättat att hon haft flera konfirmandläger tidigare och har en lång erfarenhet som konfirmandledare. Vid detta läger var de underbemannade på grund av sjukdom. I samband med undervisningen i sex och samlevnad svarade hon på direkta frågor från konfirmanderna. Hon fick frågan vad hon tycker om samkönade relationer, hbtq etc. Hon var inte förberedd på frågan i detta sammanhang men bestämde sig för att berätta vad hon trodde. Samtidigt framhöll hon att det finns olika åsikter inom Svenska kyrkan vad beträffar samkönade relationer och hbtq-frågor. Hon upplevde att det blev ett fint samtal, men en av konfirmanderna blev ledsen och lämnade gruppen. Även i ett efterföljande samtal med den konfirmanden och förälder framhöll hon att det finns olika åsikter inom Svenska kyrkan och att hon inte avsett att kränka någon med att berätta om sin ståndpunkt. Hon har inte uttryckt något klander mot homosexuella personer. Inte heller har hon förnekat evolutionsteorin men berättat för konfirmanderna att hon menar att Gud har del i skapelsen. Alla konfirmanderna fullföljde lägret och blev konfirmerade. Det är i efterhand som det framkommit synpunkter på hennes undervisning och samtal med konfirmanderna.

I ärendet har det getts in en skriftlig utsaga från distriktskonsulenten xxxxx xxxxxxxxxx som i huvudsak bekräftar [REDACTED] uppgifter.

Enligt Överklagandenämndens bedömning finns det inte anledning att ifrågasätta konfirmandernas upplevelser av vad [REDACTED] uppgett under konfirmationslägret. Varken de nedteknade förhören eller domkapitlets sammanfattning av dessa ger dock någon entydig bild av vad som sagts av [REDACTED]

Mot denna bakgrund anser Överklagandenämnden att [REDACTED] uppgifter ska läggas till grund för bedömningen i ärendet.

Genom [REDACTED] egna uppgifter står det klart att hennes ståndpunkter i fråga om samkönade relationer och hbtq-frågor samt evolutionsteorin är de som domkapitlet har redovisat samt att hon på frågor från konfirmanderna har berättat om sina åsikter på det aktuella konfirmationslägret. Vidare står det klart att hon inte i detta sammanhang redovisat kyrkomötets ställningstaganden i dessa frågor men att hon uppgett att det inom kyrkan finns olika åsikter.

Få frågor inom Svenska kyrkan har utretts och debatteras så som frågorna om homosexuellas ställning i kyrkan. *Ett brev i folkets livsfråga till svenska kyrkans präster från dess biskopar* kom ut 1951. Brevet speglade kyrkans syn på sexualitet på 1950-talet, nämligen att sexuellt samliv hör hemma inom äktenskapet och att homosexuell samlevnad är synd, även om Jesus kan förlåta syndare. På 1980-talet förordade Ärkebiskop Bertil Werkström för de homosexuellas del vänskap och celibat. Inför antagandet av partnerskapslagen 1995 uttryckte Ärkebiskop Gunnar Weman i remissvaret att det var omöjligt att jämföra homosexuella parförhållanden med äktenskap. Han kunde inte bejaka att homosexuella skulle kunna adoptera barn eller att kyrkan skulle kunna införa kyrklig vigsel. Han förordade en form av hushållsgemenskap som skulle gälla alla oavsett sexuell läggning. I det av Svenska kyrkans teologiska kommitté år 2002 utgivna samtalsdokumentet *De homosexuella i kyrkan* valde kommittén medvetet att inte lämna synpunkter på två olika förhållningssätt eftersom kommittén

menade att man inte kan tala om "för" eller "emot" när det gäller en människas djupaste identitet. Samma linje finns i olika yttranden från Läronämnden och i kyrkomötesbesluten fram till 2009 års kyrkomötesbeslut då rätten för samkönade par att vigas i kyrkan slogs fast.

Under den mer än halvsekkellånga tid som denna fråga diskuterats inom Svenska kyrkan har [REDACTED] [REDACTED] hållning i frågan varit den dominerande. Det är den inte idag.

Inom Svenska kyrkan finns inte någon för alla gällande hållning om samkönade relationer och hbtq-frågor eller om skapelsen och evolutionsteorin. [REDACTED] uttalanden i dessa frågor kan därför inte strida mot Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära eller innebära att [REDACTED] har brutit i solidaritet med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Inte heller kan hennes uttalanden anses innebära att hon har brutit mot vagningslöftet att följa Svenska kyrkans ordning.

Det förhållandet att [REDACTED] i sin undervisning har gett uttryck för sina personliga åsikter kan inte tolkas som att konfirmanderna, för att vara kristna, förväntas tro att hbtq-personer lever i synd eller att hon haft för avsikt att fördöma eller skuldbelägga den homosexuella läggningen. Inte heller kan det tolkas som att konfirmanderna, för att vara kristna, förväntas ta avstånd från vetenskapen om evolutionsteorin. Däremot framstår det som en brist i hennes förberedelser inför lägret att inte vara ordentligt förberedd på denna typ av frågeställningar från konfirmanderna och som en pedagogisk brist i hennes undervisning att som svar på frågor inte redogöra för Svenska kyrkans hållning i dessa frågor.

[REDACTED] uttalanden har skett i en undervisningssituation för konfirmander men kan inte anses ha skadat det anseende en präst bör ha i den mening som avses i 31 kap. 12 § kyrkoordningen.

Sammanfattningsvis anser Överklagandenämnden att det inte finns grund för att vidta någon sådan disciplinär åtgärd mot [REDACTED] som avses i 31 kap. 12 § kyrkoordningen. Domkapitlets beslut ska därför upphävas.

Överklagandenämndens beslut får enligt 16 kap. 7 § kyrkoordningen inte överklagas.

Johan Munck

ORDFÖRANDE

Lars Bjurstam

SEKRETERARE/FÖREDRAGANDE

I BESLUTET HAR DELTAGIT

Johan Munck, Lena Petersson, Caroline Krook, Torgny Werger och Britt Louise Agrell.

Enhälligt.

FÖREDRAGANDE

Lars Bjurstam

NÄRVARANDE UTAN ATT HA DELTAGIT I BESLUT

Severin Blomstrand, Lars Viper, Hakon Långström och Sten Elmberg

EXPEDITION TILL

Klaganden gm ombud

Motparten
